

ANADANOE

primavera 1997

AnDante venticinquesimo, primavera 1997

SISÄLLYS

<i>AnDante venticinquesimo in breve</i>	4
<i>Società Dante Alighieri, Comitato di Oulu</i>	4
<i>Eero Jarva: Puheenjohtajan palsta</i>	5
<i>Markus H. Korhonen: Dante Alighieristä itsestään</i>	6
<i>Piia Stenfors: Mitä tutkimus- ja elämysmatkailija Giuseppe</i>	
<i>Acerbi teki keskiyön auringon vuorella vuonna 1799?</i>	12
<i>Unto Paananen: Viiniretkellä Brunellon kukkuloilla</i>	20
<i>Unto Paananen: Viinikamari</i>	23

Julkaisija:
Società Dante Alighieri,
Comitato di Oulu
c/o E. Jarva, Piikkitie 11, 90550 Oulu

Toimitus:
Sanna Eskola
Eero Jarva

Painopaikka:
OULUN YLIOPISTOPAINO
Oulu 1997
ISSN 1237-4466

AnDante venticinquesimo in breve

*

Si dice che tutte le strade portino a Roma. Eero Jarva dimostra con alcuni esempi come questo sia vero anche nel caso della rete 'stradale' internet.

Tutti conoscono Dante! Ma si, il famoso Poeta, anzi divino! Markus Korhonen nel suo articolo tenta di trovare l'uomo dietro quel divino e gigantesco Dante Alighieri, eponimo della nostra società, e scopre le caratteristiche umane dietro la leggenda.

Anche nel articolo di Piia Stenfors possiamo leggere degli aspetti umani: questa volta a proposito della visita del giovane Giuseppe Acerbi sul monte di Aavasaksa in Lapponia in Finlandia il 18. Giugno 1799. In particolare la nostra scrittrice si chiede se un graffito recentemente scoperto sulla sommità di Aavasaksa non rappresenti il

nostro famoso viaggiatore.

In questo numero il lettore avrà una buona dose dalle botti vinarie d'Italia: oltre alla rubrica 'Viinikamari', in cui saranno analizzati tre marche apparse sul mercato finlandese, Unto Paananen ci offre un resoconto del suo viaggio compiuto in febbraio quale specialista di vini a Montalcino. Lo scopo del viaggio era l'introduzione all'annata '92 del Brunello di Montalcino. Purtroppo il nostro specialista aveva potuto assaggiare di questo nobile succo solo campioni di una trentina di produttori - non a causa della qualità ma della mancanza del tempo! Le novità nella rubrica 'Viinikamari' sono *Le Rime Pinot Grigio* (bianco), *Bonera* (rosso) e *Grandi Auguri* (spumante).

Società Dante Alighieri, Comitato di Oulu

*

Hallituksen kokoonpano:

Eero Jarva, puheenjohtaja
Tuula-Riitta Pikkarainen, varapuheenjoht.
Kirsti Ikäheimo, sihteeri
Erkki Saarela, rahastonhoitaja

Muut hallituksen jäsenet:

Matti Bäckström, Leena Collan, Sanna Eskola, Markus Korhonen ja Tuula Lausmaa-Samuelli.

Puheenjohtajan palsta

*

Eero Jarva

Kaikki tiet vievät Roomaan - tiedon valtatiekin!

Luultavasti suuri osa ihmisistä tuntee sanonnan, jonka mukaan kaikki tiet johtavat Roomaan. Samoin useimmilla lienee ainakin jonkinlainen käsitys siitä, mitä tämä sanonta tarkoittaa. Epäilemättä taustalla on oikeutettu ajatus siitä, kuinka antiikin Roomalla on - tietenkin Ateenan ohella - keskeinen asema länsimaisen kulttuurin kehtona. Toisaalta monet ihmiset asiaa tarkemmin ajateltuaan muistavat, että varsinkin eteläisen Euroopan tieverkosto palautuu roomalaisaikaan, jolloin tietyt tietyt reitit johtivat Roomaan. Roomalaisten teiden kulttuurihistoriallinen merkitys on laajempikin. Väitetään, että jopa USA:n rautateiden raideleveys (4 jalkaa ja 8,5 tuumaa = 143,5 cm) johtuisi Roomaan johtavista teistä, sillä höyryveturien raideleveys saatiin hevosvetoisista vankkureista, jotka puolestaan olivat standardisoituneet alkuaan roomalaisten rakentamien teiden kulutusurien mukaisiksi!

Sananlaskuviisaus on vanhaa, joten pitänee nykyisin enää paikkaansa. Entä nuo kuuluisat 'tiedon valtatie': vievätkö nekin Roomaan? Jo vain, jos emme ota asiaa liian kirjaimellisesti.

Tiedon valtateitä pääsemme todellakin internetin pikavauhtia Roomaan: voimme ihaila esimerkiksi Colosseumia

upeina värikuvina sekä ulkoa että sisältä. Satunnaiselle surffailijalle tarjottava informaatio ei tosin ole kaikin osin kovin viimeisteltyä, sillä esimerkiksi "Vestan temppele" ei ole Forum Romanumin k.o. rakennus, vaan Forum Boariumin pyörötemppele, joka on todennäköisesti Herculeen temppele. Kaikki tieto ei suinkaan liity antiikin Roomaan: verkosto kertoo meille myös Rooman kaupungin meneillään olevat EU:n rahoituksella vedettävät projektit, samoin kuin valmistautumisen vuoden 2004 toiveissa oleviin olympialaisiin. Tiedon valtateiltä löytyy lääkkeitä myös perinteisen matkailijan kuumeeseen: mm. kohtalainen valikoima eri puolilla kaupunkia sijaitsevia hotelleja.

Tiedon valtateitä matkaileva voi tulla Roomaan mistä suunnasta tahansa: esimerkiksi etelästä Napolin kautta, hyödyntäen varsin yksityiskohtaista kaupungin karttaa. Tai pohjoisesta, vaikkapa pysähtyen Bolognaan vanhaan kulttuurikaupunkiin, jonka tietosivut ovat poikkeuksellisen monipuoliset: Museo Archeologicon kokoelmiin voimme tutustua upeitten värikuvien ja seikkaperäisten tekstien avulla tai voimme perehtyä ilmansaasteiden yleisiin sekä paikallisiin piirteisiin, oppien samalla mm. kuinka aikuinen ihminen tarvitsee päivittäin 9-13 m³ ilmaa keuhkoihinsa.

Dante Alighieristä itsestään

*

Markus H. Korhonen

Firenzessä syntyneen runoilija Dante Alighierin (1265 - 1321) nimestä ja teok-
sista on muodostunut käsite. Oikeastaan
kyse on jo kultista tai myytistä. Selkeä
esimerkki tästä *giganttisesta traditiosta*
ovat kansainväliset Dante-seurat. Nimes-
tä "Dante Alighieri" on siis tullut erään-
lainen "yläotsikko" monipuoliselle sivistys- ja kulttuuritoiminnalle. Kansainvä-
listen Dante-seurojen toiminta ei suin-
kaan keskity pelkästään runoilijan ja
hänen teostensa ympärille vaan kattaa
lähes kaiken mahdollisen kirjallisuudes-
ta ruoanlaittoon, musiikkiin, turismin
ja maalaustaiteeseen. Kysyttäessä ihmi-
siltä: "Kuka oli Dante?" Vastaus kuuluu
lähes aina: "Suuri runoilija. Kirjoitti
(Divina) Commedian. Kuoli 1300-luvul-
la." Tarkempi kysely osoittaa usein
puutteita perustiedoissa. Suhtautumista
Danteen leimaa kuitenkin alati vahvasti
ylevöittävä henki, niin kokonaisvaltaisen
ylevä, korkealentoinen, ylimaallinen ja
suorastaan *jumalainen*, että se pienen
miettimisen jälkeen jopa hieman hymyi-
lyttää.

Tässä artikkelissa ei tietoisesti juu-
rikaan käsitellä Danten kirjallista tuo-
tantoaan vaan tarkoitus on kerrata tosi-
asioita, joita hänestä tiedetään. Mitä
muuta siis Dante sitten teki kuin oli *ju-
malainen hengenjättiläinen*, joka loi

*elämäntyöllään pohjan kaikelle tälle suu-
relle ja kauniille?*

Hieman kärjistäen ja leikkisästi mut-
kia oikoen voisi sanoa, että Dante oli
firenzeläisen aatelisperheen lahjakas,
estoinen, hieman epäkäytännöllinen ja hy-
vin yliherkkä *älykköpoika*. Danten viiden-
nen polven isoisä tunnetaan - hän oli vuon-
na 1106 syntynyt *Cacciaguida*, joka oli
naimisissa lombardialaisnaisen kanssa.
Suvun nimi juontaa tuon germaanisen
lombardiattaren nimestä, joka on todennä-
köisesti ollut alkuperäisessä muodossaan
Aldiger. Danten isä, joka käytti perheen
nimeä muodossa *Alighiero*, oli sivistynyt
ja henkisesti jalostunut mies. Hän poikkesi
yleisestä käytännöllisyyttä ja vankkaa ta-
loudellista kyvykkyyttä suosivasta
peruskaavasta. Äiti, *Donna Bella*, oli ar-
vostettua porvarissukua ja myös hänessä
sanotaan olleen *vienoa herkkyyttä*. Kodin
perusasetelma oli siis oiva pohja
kaunosieluisuudelle. Äiti kuoli hyvin var-
hain, eräiden tietojen mukaan jo Danten
syntyessä. Isä solmi uuden avioliiton kai-
kin puolin hyvän ja kunnollisen *Monna
Lapan* kanssa. Uudesta avioliitosta syntyi
kaksi lasta ja Dante koki oletettavasti lapsi-
puolena syrjäytyneensä.

Hellyyden- ja huomionkipeä,
eristäytyneisyydessään omasta

ylivertaisuudestaan vakuuttunut ja kiihke-
än oppimishaluinen Dante sai erinomaisen
perussivistyksen. Kristillisen sivistyksen
ja filosofian lisäksi hän perehtyi luonnolli-
sesti myös Vergiliuksen, Horatiuksen,
Ovidiuksen ja muiden muinaisen maail-
man viisaiden teksteihin. Eräs hänen
opettajistaan oli kuulu runoilija **Brunetto
Latini** (n.1220-1295), varhainen
ensyklopedisti, jota Dante kunnioitti vaik-
kakin itseriittoisesti sijoitti tämän
Commediassaan helvettiin erään
siveysrikkeen perusteella. Tässä on Dan-
ten taholta nähtävissä tiettyä *moralisointia*,
jonka voi selittää Danten oman estoisuuden
ja itsekeskeisyyden sekoittamalla, eroottisella
mielikuvamaailmalla. Lemmen-
tuskissaan piehtaroi ja kärsivä runoilija
katsoi, että hän on muita ylempi ja voi tällä
perusteella "langettaa oman tuomionsa"
kirjan sivuilla. Danten elämässä
korostetulla, tuskallisella ja
saavuttamattomalla *kaukorakkaudella* oli
keskeinen sija, kuten palvotun Beatricen
tapauksesta voimme suoraan päätellä. Ajan
hengessä Dante oli hyvin perehtynyt myös
peiteltyyn eroottisesti latautuneeseen
trubaduurirunouteen, joka oli tuolloin osa
paremman väen populaarikulttuuria.

Aina vain Beatrice...

Kaikki ovat lähes väsymiseen asti kuulleet
tuosta Danten *Suuresta Rakkaudesta*. Tari-
na on muodostunut keskeiseksi osaksi Dan-
te-kulttia. Mistä siis rehellisesti ja lyhyesti
sanottuna oli kyse? Epätasapainoinen,
murhaavan lahjakas lapsinero Dante
Alighieri rakastui 9-vuotiaana (sic!)
kuolettavasti suurinpiirtein samanikäiseen

Beatrice Portinariin, vauraan
porvarisperheen tyttäreeseen. Ensimmäinen
kohtaaminen tapahtui kuulemma
Portinarien kotikutsuilla, joilla Dante
nurkastaan ujona tarkkaili tuota *enkeliä*.
Nykyihminen ajattelee helposti: "Aha! Ja
siitä alkoi sitten herttainen seurustelu." Ei
todellakaan! Koko homma jäi siihen! Dan-
te käpertyi omaan ylevään mielikuva-
maailmaansa luomaan ihmeellisiä fantasi-
oita Beatricesta ja hänen myöhempi kirjal-
linen tuotantonsa ikuisti koko
kaukoromanssin. Kärjistäen voidaan ny-
kykielellä sanoa, että kyseessä oli *pahan-
laatuinen eroottisävyinen fiksaatio*, joka
maailmankirjallisuuden onneksi sai kau-
niin ja jalostuneen muodon! Uudelleen "ra-
kastavaiset" tapasivat enää kerran, noin
yhdeksän vuotta myöhemmin - *melkein
aikuisina*. Beatrice kuulemma *tervehti
Dantea viehättävästi*... Dante meni suun-
niltaan ja hänen fantasiamaailmassa sai
paljon uutta polttoainetta. Myöhemmin
heidän välilleen syntyi jokin väärinkäsitys
ja Beatrice lakkasi tervehtimästäkin. Joka
tapauksessa Beatrice avioitui erään *Simone
de Bardin* kanssa ja kuoli vain 25-vuoti-
aana. Ajateltaessa järjellisesti ei Danten ja
Beatricen suhde voinut missään vaiheessa
edes olla sellainen, että he olisivat avioitu-
neet. Ajatusta heidän avioliitostaan ei ku-
kaan koskaan edes esittänyt. Dantekin oli
toiselle kihlattu. Danten syvä fiksaatio
olisi nykypäivänä aivan riittävä syy pit-
kään terapiaistuntojen sarjaan.

Signora Alighieri...

Aivan. Sellainen myös oli Danten vihitty
puoliso ja neljän lapsen äiti, **Gemma de'**

18-vuotias Dante kohtaa toistamiseen unelmiensa valkopukuisen Beatricen Arno-joen rannalla kotikaupungissaan Firenzessä. Maalaus kuvaa romantisoivasta ihanteellisuudestaan huolimatta osuvasti tuon ylevöityneen ja epärealistisen kaukorakkauden hetkeä. Raukkauden, joka kohosi Danten teosten ja maineen ansiosta erääksi vuosituhannen suurimmista rakkaustarinoista. Henry Holydayn maalaus 1800-luvulta.

Donati. Avioliitto oli solmittu vuonna 1296. Noihin aikoihin Dante oli myös antautunut poliittisille harrastuksille. Ehkäpä silloinkin oli imagon kannalta hyvä asia, että politiikassa eteenpäin pyrkivä mies oli kunniallisesti aviossa. Dante oli nuoruudessaan, yhdessä muiden toskanalaisten säätyläisperheiden jälkikasvun uhmakkaiden edustajien kanssa ollut jäsen n.s. "Amorin palvojain" seurassa. Tarinan mukaan epikurolaisia iloja ja amoria sanoin sekä teoin dionyysisesti palvelut seura käsitti kaikkiaan tuhannen henkeä. Asia on ilmaistu kauniisti. Jälleen nykykielellä kärjistäen voisi tulkita, että kyseessä oli

varsin epäsovinnaisesti käyttäytyvä nuorisojoukko, jonka sukupuolimoraali oli ajan mittapuunkin mukaan kyseenalainen. Es-toistaan vapautunut Dante oli siis jonkin aikaa oman yhteiskuntansa jenginuori! Menneiden vuosisatojen historiankirjoitus puhuu näistä asioista siinä määrin runollisesti ja peiteltysti, että kaikki nykyihmiset eivät ymmärrä tradition ylevöittämää kokonaisuutta. Herra ja Rouva Alighierin avioliittoa on sanottu järkiavioliitoksi. Heidät oli kihlattu toisilleen jo pieninä. Käytännössä avioliitto ei jatkunut yhteiselön muodossa kuin muutaman vuoden. Kuten tunnettua, Dante joutui poliittisista syistä pois-

tumaan Firenzestä jo vuonna 1302 eikä hän koskaan enää palannut.

Politiikka erotti puoliset

Ajalle luonteenomaiset puolueriidat saavuttivat valtaiset mittasuhteet ja politiikka oli usein hyvin vaarallista. Dante ehti toimia paitsi Firenzen "sadan miehen neuvostossa" myös porvariston äänillä valittuna *priorina*. Puolueen kaltaisten ryhmittymien, "guelfien" ja "gibelliinien" väliset taistelut, eli kiistat paavin ja keisarin ylivallan kannattajien kesken olivat kiihvaimmillaan. Firenzen "guelfien" ryhmittynä hajosi ja siitä muodostui vielä kaksi keskenään taistelevaa ryhmää, "mustat" ja "valkoiset". Dante kuului valkoisiin kun tilanne kärjistyi ja hänen oli pakko lähteä maanpakoon erinäisten dramaattisten vaiheiden jälkeen. Viimeiset 19 vuotta

elämästään hän eli muualla. Gemma-rouva oli kaiken huipuksi vielä Danten oman puolueen vihollisten sukulainen, joten Gemma jäi loppuiäkseen lasten kanssa Firenzeen. Danten avioliitto oli siis täysin trubaduurirunouden ihanteiden mukainen, romantiikan ja naisenpalvonnan *ulkopuolella* oleva, käytännön instituutio. Dante soi Gemmalle kuitenkin *herrasmiemäisen, muodollisen kohteliaisuuden*; Gemma on todennäköisesti ollut *Donna Gentilen* hahmon esikuvana Danten *Vita Nuova*-runoelmassa.

Danten habituksesta

Danten suuruus ja poikkeuksellinen lahjakkuus tekivät hänestä suuren jo omana aikanaan. Orastava ja vahvasti tuloaan tekevä *renessanssi* nivoi Dante-kultin saumattomasti itseensä. Kultin parhaimpina

Lyyrisen näköinen "runopoika" Dante Alighieri aikalaisensa ja ystävänsä Giotton maalaamassa freskossa. Ehkä totuudenmukaisin näkemys ahdistetusta kaunosielusta?

Renessanssihenkinen - järeä näkemys hengen jättiläisestä. Tuntemattoman taiteilijan kuoli-naamion mukaan tekemä, pronssinen rintakuva 1400-luvulta. Useimmat Dantea esittävät kuvat perustuvat juuri tähän veistokseen.

päivinä Firenzen yliopistossa oli jopa Danten (Divina) Commedian tutkimukselle ja selitykselle pyhitetty oppituoli! Miltä ihminen Dante sitten näytti? Tuo hengen jättiläinen, jumalainen, suuri Dante... Mielissämme on kuva tuimailmeisestä, teräväleukaisesta ja lähes aggressiivisen näköisestä vakavasta miehestä, jolla on mukkea, lähes papukajannokan kaltainen nenä. Tämä kuva perustuu renessanssiajan tuntemattoman kuvanveistäjän kuuluisaksi tulleeseen rintakuvaan. Rintakuva puolestaan on tehty kuolinnaamion mukaan. Kuva ei varmastikaan ole aivan oikea sillä kuolinnaamioon välittyivät piirteet jo *hiesman kuihtuneista, kuolleista kasvoista*. Jo pelkät patologiset syyt, kuten ruumiin kuivuminen aiheuttavat sen, että *äärimmäiset piirteet* korostuvat luonnottomassa asennossa tehdyssä kuolinnaamiossa. Taiteilijan ryhtyessä tekemään rintakuvaa 1400-luvulla oli Dante-kultti taas jo siinä määrin voimakas, että terävöityneet piirteet nähtiin jo *oletettuina, todellisina piirteinä*. Kuvanveistäjä korosti niitä Danten mainetta myötäillen. Nousevan renessanssin ihannemaailmassa oli itsestään selvää, että hengen jättiläisen täytyi ulkoisestikin muistuttaa vahvaa, päättäväistä ja maskuliinista voimahahmoa.

Danten ystäväpiiriin kuuluneen maalari **Giotton** (oik. Giotto di Bondonen 1276-1337) fresko taas on aikalaiskuva. Sitä on ehkä pidettävä kaikkein totuudenmukaisimpana kuvana hänestä. *Terävät piirteet* ovat siinäkin nähtävissä mutta kokonaisuus on jollakin tapaa *hentoisempi ja lyyrisempi*. Suuri maalari **Raffaello** (oik. Raffaello Santi 1483-1520)

kuvasi Vatikaanin "stanzojen" Parnasso-maalaukseen renessanssin hengessä Danten kasvoiltaan niinkään lähes identtisenä mainitun pronssipatsaan kanssa. Tietysti Giotton lyyrinen muotokuva esittää Dantea myös nuorempana mutta siinä ei ole kuitenkaan häivähdystäkään myöhemmän kultin muassaan tuomasta *giganttisuudesta*.

Vaellusvuosien jälkeen

Lähes kahdenkymmenen maanpakolaisvuotensa aikana Dante kävi opiskelemassa Pariisin Sorbonnen yliopistossa sekä kävi Alankomaissa asuen sittemmin myös Veronassa. Viimeiset ajat elämästään hän asui kuitenkin Ravennassa. Hän oli olemukseltaan synkkä, lähes pelottava sekä

Danten mausoleumi Ravennassa. Koko hautaustomiston ympäristö on rauhoitettua aluetta.

mieleltään loppuunkulunut, jopa katkera. Hän kuoli 13. päivänä syyskuuta 1321. Ravennassa hänen seuranaan olivat pojat **Jacopo** ja **Pietro** sekä tytär **Beatrice**(!). Hänen kuolemaansa liittyy usein kerrattu, myyttinen tarina, jonka mukaan *Commedian* paratiisi-osasta puuttui 13 viimeistä laulua ja kuinka Dante olisi kahdeksan kuukautta kuolemansa jälkeen ilmestynyt unessa Jacopolle ja paljastanut käsikirjoitusten kätköpaikan.

Danten hautajaiset olivat varsin juhlavat mikä kertoo, että arvostus saavutti hänet jo hänen omana aikanaan. Hänen hautansa oli ensi alkuun Ravennan San Francesco-kirkon Madonna-kappelissa ja se oli varsin vaatimaton. Firenzalaiset olivat jo ennen Danten kuolemaa antaneet anteeksi *kaupunkinsa suuralle pojalle* -kotiinpaluuseen liittyi kuitenkin siinä määrin raskaita ehtoja, että ylpeä runoilija ei voinut niihin suostua. Meni kokonaista 108 vuotta ennen kuin firenzalaiset ensimmäisen kerran vaati-

vat Danten *tomumajaa* ponnekkaasti itselleen - siinä, ja myöhemmissäkin yrityksissä, kuitenkin onnistumatta. Firenzalaiset saivat luvan avata Danten sarkofagin vuonna 1520 ja se havaittiin tyhjäksi - lukuunottamatta kuivunutta laakeriseppelettä. Oliko Dante ehkä temmattu omaan paratiisiinsa myös fyysisesti? Ei toki. Ravennalaiset olivat vain vaivihkaa firenzalaisten kiusaksi haudanneet hänet toisaalle. Uusi, salainen hauta unohtui ajan saatossa ja se löytyi uudelleen Ravennan eräästä muurista vasta vuonna 1865. Tuolloin entistettiin paitsi venetsialaisen kuvanveistäjän, **Pietro Lombardin** (n.1435-1515) vuonna 1483 veistämä hautamonumentti myös kunnostettiin sen ympärille vuonna 1780 rakennettu tempelimäinen mausoleumi. Vihdoin kaikki kulttiin liittyvät, ulkoiset palaset oli saatu koottua yhteen. Firenzalaiset tosin saivat tyytyä pelkkiin muistomerkeihin.

Mitä tutkimus- ja elämysmatkailija Giuseppe Acerbi teki keskiyön auringon vuorella vuonna 1799?

*

Piia Stenfors

Maineikas matkailija Suomessa

Italialaisen Giuseppe Acerbin (1773-1846) matkasta pohjoisille alueille on kulunut jo lähes kaksisataa vuotta ja yhä edelleen muistelemme häntä iloisin mielin. Sitä osoittivat esimerkiksi viime touko- ja kesäkuun vaihteessa pidetty Turun yliopiston italian kielen ja kulttuurin oppiaineen hänen kunniakseen järjestämä seminaari sekä Oulussa syyskesällä paljastettu muistomerkki. Acerbi teki elämänsä aikana paljon muutakin kuin matkusti ja julkaisi matkakertomuksia, mutta Suomessa hänen matkailijapuolensa on ollut voimakkaimmin esillä. Niin myös tässä artikkelissa, johon ovat antaneet aiheen Aavasaksan laen paljaisiin kiviin kaiverretut matkailijoiden nimet ja vierailujen vuosiluvut, sekä niiden yhteydessä esiin nostettu mahdollisuus, että myös Acerbi olisi jättänyt sinne nimensä.

Aavasaksan varhainen maine jylhänä aurinkovuorena

Koko Tornion seutu ja sen mukana Aavasaksan vaara keskiyön aurinkoineen tuli Euroopassa tunnetuksi 1700-luvulla ranskalaisen astemittausretkikunnan töiden tuloksena. Astemittausretkikunta, johtajanaan tiedemies Pierre Louis Moreau de

Maupertuis, oleskeli alueella vuosina 1736-1737 ja suoritti mittauksia tarkoituksenaan selvittää maapallon napojen litistyneisyyttä. Aavasaksan laella oli yksi mittausten merkkipiste. Tutkimusten tuloksena syntynyt tieteellinen raportti oli samalla matkakirja, jossa kuvattiin tieteellisten seikkojen lisäksi alueen maisemia ja oloja. Raportin sisältämät kuvaukset Lapista herättivät suurta huomiota ja kiinnostusta Keski-Euroopassa. Tornion seutu sai jopa siinä määrin huomiota, että 1700-luvun ranskalainen suurteos, tietosanakirja Ensyklopedia, kuvasi Torniota ja sen alueen olosuhteita melko yksityiskohtaisesti, kun vastaavasti Turusta katsottiin tarpeelliseksi mainita vain sen olevan ”suuri ruotsalainen merikapunki ja Suomen maakunnan pääkaupunki.”

Turistien käyntien kohteena Aavasaksa on ollut vasta Acerbin vierailun jälkeen eli 1800-luvulta lähtien, jolloin turistimatkailu oikeastaan Euroopassa vasta alkoi. Vaaralla käytiin katsomassa keskiyön aurinkoa ja vierailijoita oli varsinkin 1800-luvun loppupuolella yhteensä satoja kesässä, sekä kotimaasta että ulkomailta tulleita. Aavasaksa on Imatran kosken ohella yksi maamme harvoista varhaisista

matkailukohteista ja sen suosioon vaikutti se seikka, että se on eteläisimpiä paikkoja, josta saattaa juhannuksen aikaan nähdä keskiyön auringon. Aavasaksa oli myös vesireittien varrella, mikä oli tärkeää aikana, jolloin maantie- tai rautatieverkko eivät vielä olleet kehittyneitä ja matkustaminen maitse oli hidasta ja hankalaa.

Italialaisen matka pohjoisille äärialueille
Giuseppe Acerbi oli Suomeenkin suuntautuvalla matkalla vuonna 1798 lähtiessään 25-vuotias. Ennen matkaansa pohjoisille alueille Acerbi oli tutustunut useisiin Euroopan maihin. Matkailu oli 1700-luvulla ylhäisissä piireissä sivistyksen merkki ja yhä enemmän matkoja alettiin suunnata tuntemattomammille alueille, kun aikaisemmin oli hakeuduttu syrjäseuduilta keskuksiin. Maantieteestä oli tullut suosittu tiede ja matkakuvauksia luettiin kiinnostuksella. Matkakuvaus oli tärkeänä tähtäimenä Acerbinkin matkalla, sillä hän oli ennen lähtöään päättänyt, että hän tallettaisi matkamuistiinpanoihinsa kaiken mahdollisen kiinnostavan tiedon kulttuurin sekä luonnontieteen alalta. Matkansa tuloksena hän ensimmäisenä vierasmaalaisena teki suomalaista kansanmusiikkia ja runoutta tunnetuksi Euroopassa ja antoi kertomuksessaan suomalaisista hyvin myönteisen kuvan.

Pohjoiseen seuraelämään ja sivistyneistön tutustumista

Matkan pohjoisin piste oli Nordkapp. Ei olla varmoja siitä, missä vaiheessa Acerbi teki päätöksen ottaa Nordkapp matkansa ääripääksi, mutta viimeistään Tukholmas-

sa, missä hän oleskeli menomatalla noin puoli vuotta, hän oli lausunut asian julki. Siitä oli tullut yleinen puheenaihe kaupungin seurapiireissä jo hyvissä ajoin ennen kuin matka sieltä jatkui pohjoisemmas. Tukholmassa ehdittiin puolen vuoden aikana tutustua hyvin paikallisiin oloihin ja harrastaa monenlaista, muun muassa musiikkia, ja tavata paljon ihmisiä. Tukholmassa Acerbin ja hänen italialaisen matkakumppaninsa nuoren Bellottin seurueeseen liittyi ruotsalainen eversti Anders Fredrik Skjöldebrand (1757-1834), joka pohjoisen matkan aikana piirsi eteen tulleita vaikuttavia maisemia.

Kevättalvella 1799 jatkettiin Tukholmasta jäisen meren yli Ahvenanmaan kautta Turkuun, missä tavattiin suomalaisista kuuluisuuksista mm. Henrik Gabriel Porthan ja nuori Franz Mikael Franzén, jotka tekivät myönteisen vaikutuksen. Yleensäkin sivistyneistön matkan teon periaatteisiin kuului tuolloin heti hakeutua kussakin paikassa ujustelematta paikallisten vaikuttajien ja oppineiden seuraan.

Matkan hauskin ja kiintoisin retki

Acerbin matkaseurue saapui Ouluun huhtikuun 11. päivänä. Oulussa viivytettiin pari kuukautta ja Tornioon saavuttiin 12. päivä kesäkuuta. Ylitorniolle tultiin 18. päivä kesäkuuta ja Acerbin matkamuistiinpanojen mukaan heti samana iltana tehtiin retki Aavasaksalle. Matkan tuossa vaiheessa Acerbin seurueeseen kuuluivat hänen, Bellottin ja Skjöldebrandin lisäksi oululainen apteekkari ja luonnontieteen harrastaja Johan Julin ja hänen poikansa, lääkäri

Deutch, Kemin rovasti Mathias Castrén, tulkki ja 3 palvelijaa ja ilmeisesti myös heidän majapaikkansa Ylitornion pappilan väki tuli vaaralle mukaan.

Pappilasta soudettiin veneellä ensin vaaran juurelle. Sitten ryhdyttiin kiipeämään Acerbin mukaan etsien samalla kaikkialta tarkkaavaisesti hyönteisiä, kasveja ja lintuja. Luonnontieteellisten havaintojen teko oli toki hänelle tärkeää, mutta retken yhtenä houkuttimena oli mahdollisuus nähdä vaaran laelta keskiyön aurinko. Acerbin mukaan huipulle johti pieni polku ja kiipeämiseen heiltä meni aikaa 35 minuuttia. Huipulta löytyivät nuotion jäljet ja suuri kasa lahonneita kuivia puita. Acerbi sanoo luulleensa niitä jäänteiksi ranskalaisen astemittausretkikunnan rakennuttamista

mittausslaitteista, mutta hän sai eräiltä kuulua, että puut olivat siellä vainovalkeata varten. Tulimerkillä voitaisiin ilmoittaa uhka venäläistenhyökkäyksestä. Talonpojat pelkäsivät venäläisten hyökkäystä, koska seudut olivat vuonna 1743 kärsineet pahasti venäläisten hävityksestä. Vaaran laelta Acerbi kertoo avautuneen laajan ja maalauksellisen näköalan. Seurue teki laelta nuotion ja puolenyön aikaan nähtiin keskiyön aurinko. Skjöldebrand kertoo heidän huvikseen vieritelleen vaaran koillislaidalla kiviä jyrkänteeltä alas ja siten pelotelleen haukkoja pesistään. (Kuva 1) Takaisin pappilaan palattiin yöllä puoli kahden aikoihin ja tehtiin välittömästi luettelo kerätyistä kasveista ja hyönteisistä.

Sekä Acerbi että Skjöldebrand mai-

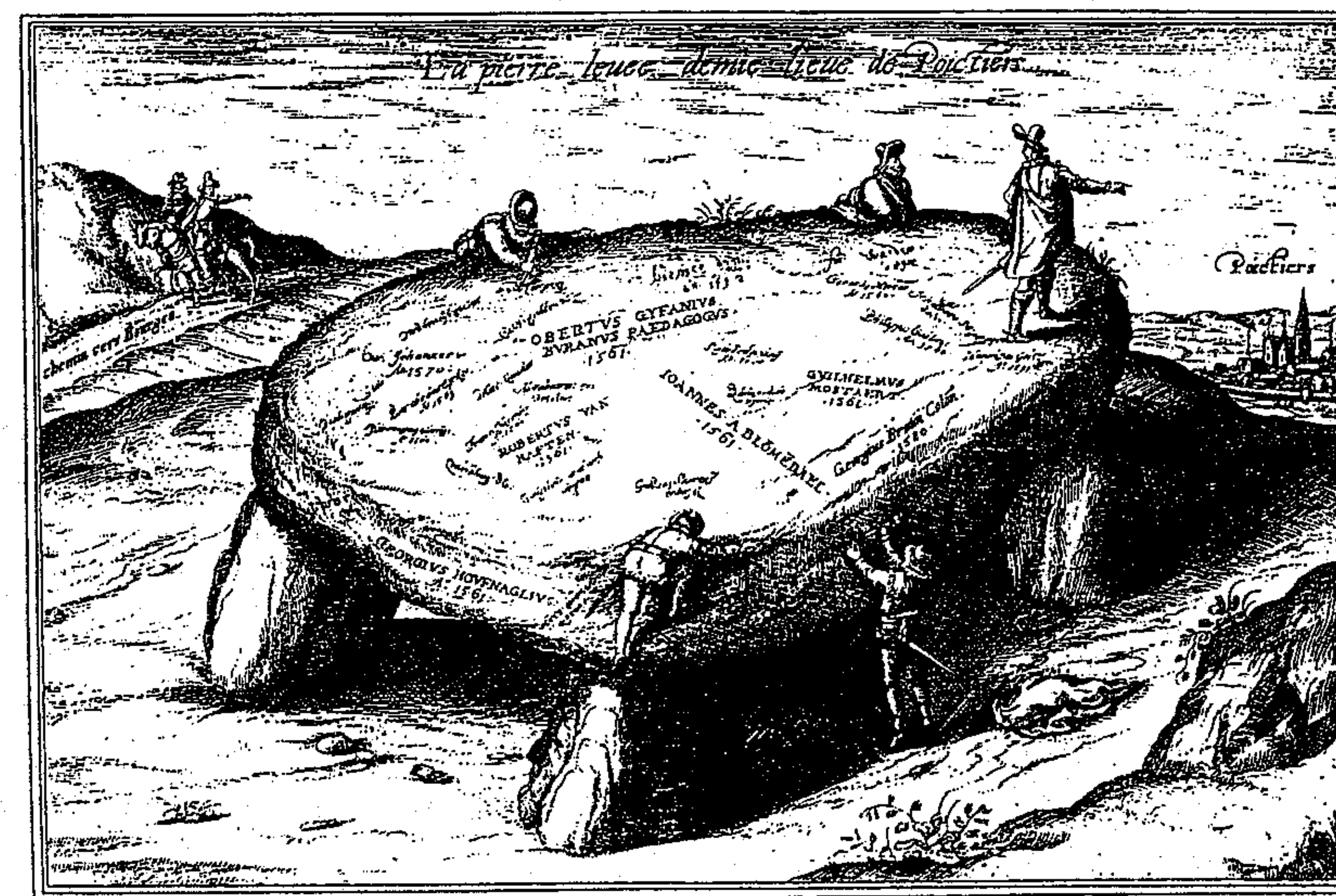
Kuva 1. Eversti Skjöldebrandin Aavasaksan retkellä tekemä piirros.

nitsevat Aavasaksalla käynnin yhteydessä sen seikan, että paikka on tullut kuuluisaksi ranskalaisen astemittausretkikunnan johtajan Maupertuis'n kuvauksen kautta. Matkakertomuksessaan Acerbi sanoo käynnin Aavasaksalla olleen hauskimman ja kiintoisimman kaikista retkistä. Vaikka Acerbi näin sanookin, tuntuu hänellä silti olevan retkestä yllättävän vähän kerrottavaa, edes keskiyön auringosta hän ei sano mitään. Hän lainaa ranskalaisen Maupertuis'n kertomuksen kuvatessaan vaaraa ja kulkua sille. Omin, joskaan ei kovin omaperäisin sanoin retken aikaan saamaa vahvaa kokemusta välittää sensijaan eversti Skjöldebrand, joka sanoo mieleensä jääneen keskiyön auringon näkemisestä elinikäisen muiston.

Matka jatkui Ylitorniolta 20. kesäkuuta.

Vesireittejä ja lyhyitä maataipaleita pitkin mentiin Muonion kautta Kautokeinoon ja sieltä Altaan, mistä mentiin meritse Nordkappiin. Takaisin matkalta palattiin melkein samaa reittiä ja Tukholmassa viivytettiin paluumatkalla jälleen useita kuukausia ja siellä juhlittiin vuosisadan vaihtumista, 1800-luvulle siirtymistä.

Matkailijoiden kohteisiinsa jättämät muistot Matkan varrelta hankittu matkamuisto säilyy kotiin palatessa merkinä matkasta, mutta toisinaan halutaan jättää matkakohteeseenkin jotain pysyvää ja henkilökohtaista jälkeä. Esimerkkinä tällaisesta tavasta on 1600-luvulta oleva piirros, joka esittää 1500-luvun matkailijoita erään nähtävyyden eli suuren kiven luona Poitiers'in lähellä Ranskassa. (Kuva 2) Turistien vierailun tuloksena on kivessä

Kuva 2. Suuri kivi 1500-luvun matkailijoiden kohteena.

erisuuntaisesti ja erilaisilla kirjaintyypeillä uurrettuja henkilönnimiä, kotipaikkoja ja käynnin vuosilukuja. Matkailun historian kirjoittaja Löschburg on liittänyt kuvaan kyseisten matkailijoiden teot tuomitsevan kuvatekstin ”1500-luvun vandaalit raapustavat tikareillaan nimiään jättiläismäiseen kiveen Poitiers’issa.”

Samaa tapaa edustavat Aavasaksan vaaran laen kiviin aikojen kuluessa hakatut matkailijoiden nimet, nimikirjaimet ja vuosiluvut. Suurin osa niistä liittyy 1800-luvun turismiin, mutta on pidetty mahdollisena, että myös Acerbin käynnin jäljet olisi löydettävissä hakkausten joukosta. Aavasaksalla kaiverukset eivät millään lailla pilaa paikan maisemallista tai muutaakaan arvoa, vaan ovat kiintoisia jälkiä alueen suhteellisen pitkästä historiasta matkailukohteena. Suomesta tunnetaan Aavasaksan hakkauksiin ajallisesti ja syntytapansa puolesta verrattavia kiviin hakattuja matkailijoiden muistoja ainakin Imatralta, missä Imatran koski oli 1800-luvulla suosittu vierailukohde ja tietävästi jonkin verran myös Kolilta, jonka maisemat ovat niinikään kuuluisat Suomen matkailun historiassa.

Jäikö Acerbin jäljiltä kaiveruksia?

Muonion lähellä Jerisjärvellä olleen, nyttemmin palaneen hirsisen kalamajan sisäseinässä ollutta kaiverusta, jossa oli kirjaimet A ja I ja vuosiluku 1799, on pidetty Acerbin tekemänä. Sen aitoutta ei pystytty pitävästi todistamaan. Acerbin matkakertomuksessa ei ole mainintaa käynnistä kalamajalla, eikä Skjöldebrandkaan siitä kerro. Tämä majan seinässä ollut

kaiverrus on kuitenkin ollut Pohjois-Suomessa tunnettu jo vuosikymmeniä ja on osaltaan antanut aihetta etsiä Acerbin jättämiä merkkejä myös muilta paikoilta, joissa hänen tiedetään vierailleen.

Matkansa pääkohteessa Nordkapissa 18. heinäkuuta 1799 seurue, johon nyt kuuluivat ainoastaan Acerbi ja Skjöldebrand ja palvelijat, oleili ja aterioi kallioluolassa meren äärellä ja Acerbi kertoo seurueen luolassa ollessaan pahoitelleen sitä, ettei heillä ollut mitään rautaista työkalua mukanaan, millä he olisivat hakanneet jonkin tunnuslauseen tai ainakin nimensä noihin sileisiin ja kiiltäviin kallioihin. Näin Acerbi sanoo matkakertomuksessa. Matkapäiväkirjassa hän ei mainitse tätä seikkaa, joten ehkä se on tullut hänelle mieleen vasta myöhemmin. Matkapäiväkirjassa hän kertoo, että he Nordkapissa ollessaan ja tapausta juhlistaakseen kääntyivät etelää kohti ja tervehtivät Eurooppaa ja joivat ystäviensä terveydeksi pullon Ranskan viiniä liittäen maljaansa toivotuksia kaikille kansoille. Tätä puolestaan ei ole mainittu matkakertomuksessa.

Edellisestä voisi päätellä, ettei nimen jättäminen vierailupaikoille ollut Acerbille kovin tärkeää, koska hän ratkaisevalla hetkellä ollessaan tavoittamassa matkansa pääkohdetta Nordkappia, ei tullut ottaneeksi mukaansa kivenhakkuuseen soveltuvaa pientä työkalua.

Acerbin ja hänen seurueensa kertomuksissa Aavasaksan retkestä ei ole minikäänlaista mainintaa nimen ikuistamisesta paikalle, eikä vaaran laen kaiverrusten joukosta ei ole voitu tunnistaa Giuseppe Acerbiin tai hänen seurueeseensa

yhdistettävää hakkausta. Sieltä löytyy joi-tain kirjainyhdistelmiä, joita voisi pitää Acerbia tarkoittavina, mutta toistaiseksi tärkein tunnistuselementti eli käynnin ajan-kohta, vuosiluku 1799 puuttuu. Kaikki tunnistetut vuosiluvut ovat 1800-luvun puolelta ja useimmat sen loppupuolelta.

Aurinkovuorelle vierailunsa muiston ikuistaneita

Varhaisin vuosiluku, mikä hakkauksista voidaan lukea, on 1800. Siihen liittyvät kirjaimet C.F.F. (Kuva 3) Hakkaus sijaitsee ainoana eräässä modernin näkötormin lähellä tornin länsipuolella olevassa kivessä ja toisin kuin useimmat vaakatasossa olevissa kivipinnoissa olevat hakkaukset, se on enemmänkin pystysuorassa eli sen päällä ei ole kävelty, eivätkä kiveä kuluttavat sammaleet tai muut luonnonvoimat ole viihtyneet siinä yhtä hyvin kuin vaakapintaisessa kivessä. Kaiverruksen sijainti onkin luultavasti yksi tärkeä syy siihen, että se on säilynyt luettavana miltei 200 vuotta. Suurin osa hakkauksista tunnistetuista vuosiluvuista on 1800-luvun loppupuolelta.

Henkilö nimikirjaimiltaan C.F.F. on siis käynyt Aavasaksalla vain vuoden Acerbin käynnin jälkeen ja luultavasti kesällä. Nimikirjaimet sattuvat sopimaan eräaseen tunnettuun henkilöön, mutta toistaiseksi tunnistusta ei voi pitää lainkaan varmana. Kyseessä saattaisi olla suomalais-syntyinen, mutta Ruotsissa vaikuttanut Carl Fredrik Fredenheim (1748-1803), joka ansioitui etenkin museomiehenä.

Fredenheim oli syntyisin korkeassa asemassa olleesta suvusta ja tästä oli hänel-

C. F. F.
1800

Kuva 3. Vanhin Aavasaksan laella säilyneistä hakkauksista.

le mitä ilmeisimmin hyötyä, mistä esimerkkinä voi pitää vaikka sitä, että hänet merkittiin Turun akatemian ylioppilaaksi jo kauden vuoden vanhana. Hän eteni virkaurallaankin nopeaan tahtiin. Ruotsin kuningas Kustaa III käytti häntä neuvonantajana taideteosten ostossa ja järjestelyssä ja Fredenheim järjesti kuninkaan Italiasta tuomat antiikin veistoskokoelmat. 1780-luvun lopulla Fredenheim sai Italian matkallaan luvan itse kaivaa Rooman Forumin alueella. Vuodesta 1792 lähtien hän oli Kustaa III:n taidekokoelmista muodostetun museon johtajana. Museosta tuli myöhemmin Ruotsin kansallismuseo.

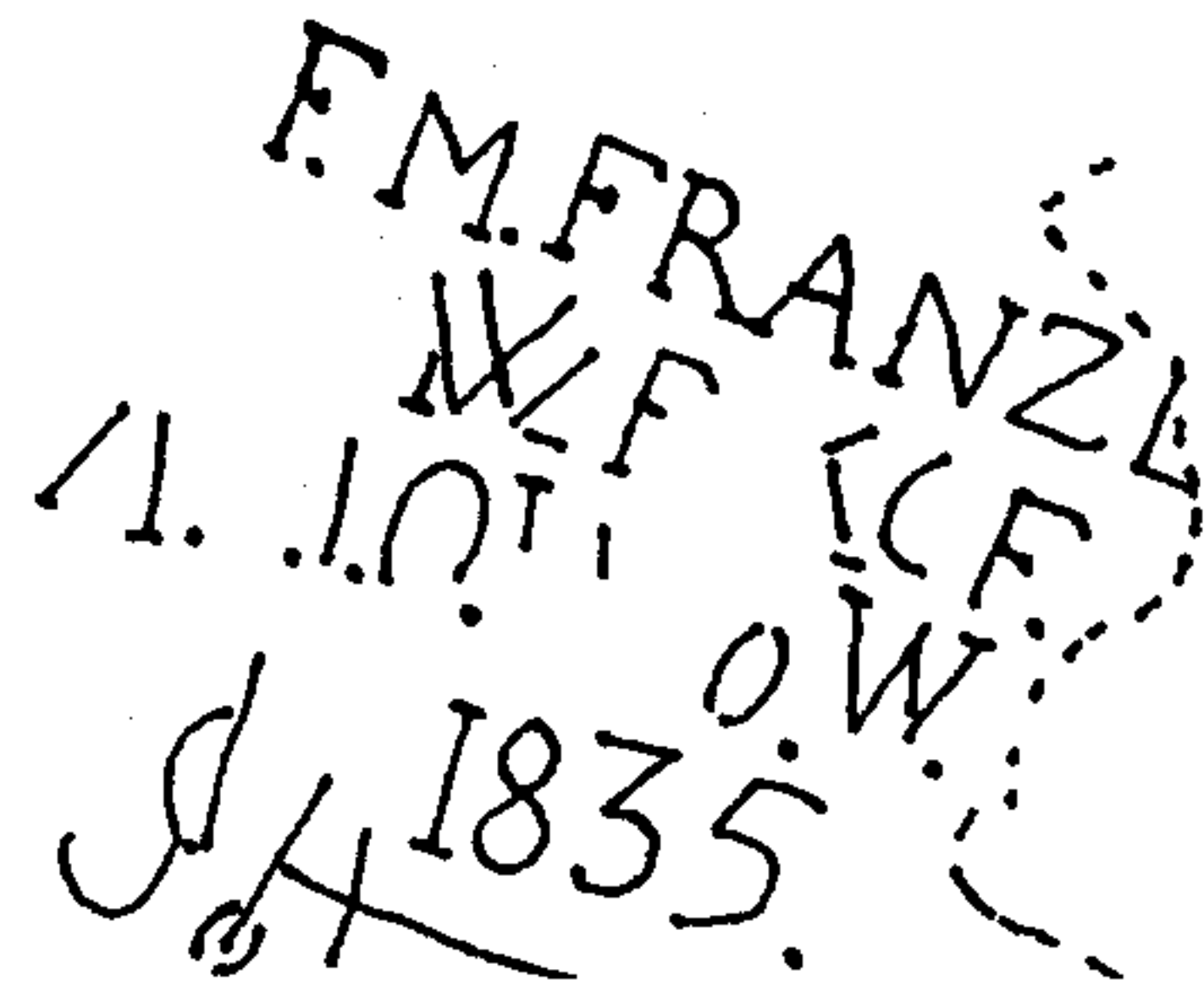
Carl Fredrik Fredenheim tiesi varmasti Acerbin matkasta, sillä Acerbi oleili paluumatkallaankin Tukholmassa useita kuukausia ja oli taas tekemisissä kaupungin seurapiirien kanssa. Fredenheimin vaimo jopa mainitaan erään Acerbiin liittyvän kertomuksen yhteydessä. Rouva Fredenheimin piti yhdessä toisen seurapiirirouvan kanssa laulaa Acerbin säveltämä lemmetuskaa tulkitseva duetto hyväntekeväisyysjuhlassa, jonka järjestäjä oli Kuninkaallinen Musiikkiakatemia. Eräs oopperalaulajatar kuitenkin, kuultuaan että harrastelijoita esiintyisi akatemian konser-

tissa, antoi halveksivia kommentteja rouvien laulutaidoista. Tämän takia rouva Fredenheim kieltäytyi viime hetkillä esiintymästä tilaisuudessa. Acerbin syytä tämä sattumus ei kuitenkaan ollut, vaan lähinnä huonojen juhla järjestelyjen, joten luultavasti Fredenheimien ja Acerbin välit eivät tästä kärsineet.

Fredenheim oli varmasti matkoillaan nähnyt lukuisia piirtokirjoituksia ja tiesi, että kiveen hakattuina tekstit voivat säilyä tuhansia vuosia. Nimikirjaimet C.F.F. on hakattu Aavasaksan kiveen huolellisesti ja klassista tyyliä tavoitellen. Fredenheimin käyntiä Aavasaksalla vuonna 1800 ei ole vielä voitu kirjallisista lähteistä jäljittää, mutta on tiedossa, että hänellä oli 1796-1800 jonkinlaisia kaivossuunnitelmia, joten niissä merkeissä hän on saattanut matkailla maansa pohjoisilla alueilla.

Yksi tunnistettava hakkaus Aavasaksan laella on oululaissyntyisen runoilijan ja piispan, Franz Mikael Franzénin (1772-1847), jonka Acerbi oli tavannut Turussa. Kaiverrus on luultavasti syntynyt vuonna 1835 tehdyn vierailun aikana. (Kuva 4) Kyseessä oli matka, jonka suuri joukko eri tavoin toisilleen sukua olevia ja suurin osa Oulusta lähtöisin olevia henkilöitä teki kesäkuussa 1835 vaaralle keskiyön aurinkoa katsomaan. Mukana oli tuolloin myös Elias Lönnrot. Franzénin nimi on aivan näkötorin vierellä, sen eteläpuolella olevassa kivessä ja osa hakkauksesta on valittavasti rapautunut pois, kun kohdalla on myöhemmin poltettu nuotiota. Nimensä ovat Aavasaksan kiviin hakkauttaneet myös esimerkiksi Oulun läänin maaherra Robert Wilhelm Lagerborg (1796-1849) vuonna

18 AnDante

Kuva 4. Muisto Franz Mikael Franzénin kesäretkestä keskiyön aurinkoa katsomaan.

1839, Ruotsin kaksikamarinen eduskunta vuonna 1880 ja Ruotsin kruununprinssi Oskar Fredrik (1829-1907) vuonna 1870.

Aavasaksan alueen Suomen oloissa harvinaisen varhainen matkailullinen historia ja matkailijoiden sinne jättämiin hakkauksiin liittyvät seikat ovat toistaiseksi tarkemmin selvittämättä. Edellä mainittujen esimerkkien perusteella voidaan todeta sieltä löytyvän kiveen hakatut jäljet useiden tunnettujen henkilöiden vierailusta, mutta nuori italialainen matkaja tuntuu noin kaksisataa vuotta sitten keskittyneen siellä ympäristön, lähinnä luonnon havainnointiin ja käyttäneen menestyksellisesti muita keinoja retkensä muiston säilyttämiseksi.

Kirjallisuutta:

- ACERBI, Giuseppe, *Matka Lapissa v. 1799* (Porvoo 1963).
 ACERBI, Giuseppe, *Matka halki Suomen v. 1799* (Porvoo 1983).
 ACERBI, Giuseppe, *Il viaggio in Lapponia 1799* (toim. L. G de Anna ja L. Lindgren. Pubblicazioni di lingua e cultura italiana 6. Università di Turku.

Turku 1996).

- CASTRÉN, Gunnar, Kaarle Fredrik Fredenheim (*Kansallinen elämäkerrasto II*. Porvoo 1929).
Encyclopédie ou dictionnaire raisonné des sciences des arts et des métiers (Nouvelle impression en facsimilé de la première édition de 1751-1780. Stuttgart 1967), Vol. 1 ja 16.
 HILDEBRAND, Bengt, Carl Fredrik Fredenheim (*Svenskt biografiskt lexikon*. Band 16. Stockholm 1966).
 HIRN, Sven & MARKKANEN, Erkki, *Tuhansien järvien maa. Suomen matkailun historia* (Jyväskylä 1987).
Imatra (Jyväskylä 1995).
 JANSSONIUS, Joannes, *Theatrum exhibens illustriores principesque ... urbes*. Vol. VII. Amstelodami 1657).
 KOLJONEN, V., *Kuuluisia matkailijoita (Muonion kairoilta*. Tornio 1978).
 KORHONEN, Teppo, *Muonion Keimiönniemen*

Hurulan kalamaja (*Suomen Museo* 1993).

- LEIKOLA, Anto, Acerbi ratsastaa yhä (*Historiallinen Aikakauskirja* 1996/3).
 LÖSCHBURG, Winfried, *A History of Travel* (Leipzig 1978).
 de MAUPERTUIS, Pierre Louis Moreau, Jordens figur (*Tornedalica* 23/1977. Kalix 1977).
 OUTHIER, Reginald, *Matka Pohjan perille 1736-1737* (Keuruu 1975).
 PÄÄKKÖNEN, Irmeli, *Suomalainen sydämeistä. Carl Nicklas Keckmanin toiminta suomen kielen kehittäjänä* (Pieksämäki 1994).
 SAARENHEIMO, Eero, *Retki Euroopan ääreen. Giuseppe Acerbi ja hänen Lapin matkansa 1799* (Keuruu 1989). Sisältää Acerbin Lapin matkan päiväkirjan Saarenheimon kääntämänä.
 SKJÖLDEBRAND, A. F., *Piirustusmatka Suomen halki Nordkapille 1799* (Porvoo 1986).
 VAHTOLA, Jouko, *Maailmanmatkaajia Lapissa (Lappi 1. Hämeenlinna* 1983).

Viiniretkellä Brunellon kukkuloilla

*

Unto Paananen

Etelä-Toscanan siniset kukkulat näyttivät kelluvan pumpulimeressä helmikuisen auringon aamuvalossa, kun laskeuduin Fiat Punton rattia ahkerasti väännellen alas Montalcinon kaupungista, joka sijaitsee Sienan eteläpuolella yli 600 metrin korkeudessa keskellä maineikkaita viinitarhoja. Takana oli kolme intensiivistä päivää viinin seurassa: maistelua, arviointia, tutustumista tuottajiin ja tiloihin ja tietenkin myös toscanalaisen keittiön saloihin.

Kutsun oli esittänyt tuottajajärjestö Consorzio del Vino Brunello di Montalcino, joka halusi esitellä ko. viinin uuden vuosikerran 1992 toivoen sille tietenkin julkisuutta. Edustin Suomea seitsemäntoista ulkomaalaisen ja parinkymmenen italialaisen viinikirjoittajan joukossa. Selitykseksi näinkin mittavalle operaatiolle ei riitä kirstyvä kilpailu viinimarkkinoilla: on myös oltava tuote jota kehtaa esitellä, ja sellainen on epäilemättä **Brunello di Montalcino**. Se kuuluu perinteisten italialaisten punaviinien aateliin. On asiantuntijoita, joiden mielestä se on ykkönen, mutta myös Piemonten **Barololla** on kannattajansa eikä sovi unohtaa Veneton **Amaroneakaan**.

Oli miten oli, **Brunello** on viini, jota ei juoda joka päivä edes paikkakunnalla. Suomessa on tällä hetkellä myynnissä, ellei erä ole jo loppunut, vuoden 1991 vuosikertaa hintaan 127 mk. Montalcinon kau-

poissa kaksi vuotta nuorempaa vuosikertaa myytiin tuottajasta riippuen hintaan 25 000 - 40 000 liiraa. Mikä tekee viinistä näin arvokkaan? Syitä on useita.

Brunelloa tuotetaan vain Montalcinon kunnassa noin 1200 hehtaarin alueella maaperän ja ilmaston kannalta erityisen suotuisissa oloissa. Montalcinon kaupunki on samannimisellä kukkulalla (621 m), jota ympäröi laaksojen ketju jokineen ja sen takana kohoavat suojaavat vuoret. Kukkuiloilla on runsaasti loivia etelärinteitä, joiden paahdetta tasoittaa joista haihtuva kosteus. Kivinen ja karu maaperä sopii eritoten viiniköynnökselle, sillä sen juuret kaivautuvat syvälle mineraalipitoiseen maahan. **Brunellon** valmistamiseen käytetään pelkästään Sangiovese-rypälettä, joka on Toscanan tärkein tumma rypäle ja joka on parin muun rypäleen ohella myös **Chiantin** aineksena. **Brunello** tulee myyntiin aikaisintaan neljävuotiaana oltuaan kolme vuotta tammitynnörissä ja vuoden pullossa; minimialkoholimäärä on 12,5 %. Tällöin viini on voimakkaan rubiinipunaista ja sen tuoksu on rikas, eteerinen ja viipyvä, maku hienostunut ja tasapainoinen. **Brunelloa** alkoi valmistaa 1800-luvun lopulla nuori viinitekniikko Ferruccio Biondi Santi isoisänsä tekemiin tutkimuksiin ja kokeiluihin nojautuen. Viini nostettiin ensimmäisenä Italiassa ylim-

Villa Banfin pääkonttori liputti suomalaisvieraan kunniaksi.

pään laatuluokkaan (DOCG) vuonna 1980. Nykyisin sen tuottajia on 157 ja kokonaisvuosituotto 3 500 000 pulloa.

Brunello ei ole kuitenkaan ainoa alueen viini. Melkein yhtä paljon tuotetaan **Rosso di Montalcinoa**, jota on sanottu **Brunellon** nuoremmaksi veljeksi. Erona on oikeastaan vain se, että **Rosso** juodaan nuorena, vuoden kypsytyksen jälkeen, ja alkoholiprosentti on alhaisempi (12); laatuluokka on DOC. Lisäksi tuotetaan toistakin DOC-viiniä, **Moscadello di Montalcinoa**, joka on itse asiassa alueen vanhin viini - se mainitaan jo 1600-luvulla. Rypäleenä on Moscato bianco, josta valmistetaan paitsi makeahkoa jälkiruokaviiniä - se on tunnetuin **Moscadello** - myös helmeilevää ja kuivaa valkoviiniä.

Kun Montalcinon kunnassa on vain noin 5000 asukasta, pitänee aika hyvin paikkansa kuulemani paikallinen väite "ei-hän täällä ole muita kuin maanviljelijöitä ja

kauppiaita". Kaikki pyörii jollakin tavalla viinin ympärillä. Ilmapiiristä aistii innostusta ja luottamusta tulevaisuuteen. Useat pienet viljelijät ovat rakentaneet taloihinsa vierasmajoja, joita vuokraavat matkailijoille. Näyttää siltä, että Villa Banfin esimerkki on ollut virkistysruiske seudulle. Noin 20 vuotta sitten osti viinikaupalla rikastunut amerikanitalialainen Marianin perhe kunnan eteläosasta Banfin tilan, johon kuuluu nykyisin yli 2000 hehtaaria maita, joista 800 ha viiniköynnöksillä. Samaan kauppaan tuli rappeutunut linna. Marianit rakensivat huippumodernin viinitehtaan, palkkasivat taitavaa henkilökuntaa, uusia viinitarhat ja korjasivat linnan edustuskuntoon: siellä on tasokas ravintola ja lasimuseo. Viinirintamalla on syntynyt komeata tulosta. Paitsi että tilan päätuote **Brunello** on laadukasta, Villa Banfi on saanut kahtena viime vuotena Veronan viinikilpailuissa parhaan tuottajan pal-

kinnon laajasta laadukkaitten viinien valikoimastaan. Tilalla kehitelläänkin jatkuvasti uusia lajikkeita, myös kuivia valko-viinejä. Tilan työllistävä vaikutus on huomattava.

Miltä sitten maistui **Brunellon** vuosikerta 1992, joka tuli kauppoihin vuoden alussa? Arviointia varten oli avannut pullonsa 70 tuottajaa, mutta kun analyttiseen maisteluun oli käytettävissä yhden lyhyen päivän tunnit, ehti siinä saada tuntumaa vajaaseen puoleen tarjolla olevista. Yleisvaikutelma oli, että tuon säiden puolesta oikullisen kesän tuote ansaitsee kaksi tähteä viidestä mahdollisesta. Pari erinomaista löytöä tuli vastaan - kumpikin pieneltä tuottajalta. Saim-

me lopuksi tilaisuuden tutustua myös tuoreeseen viime syksyn **Brunelloon** tai oikeammin sen alkuasteeseen, josta asiantuntija voi jo ounastella tulevaisuutta. Tuottajat itse arvelevat sen yltävän aikaan kolmeen tähteen. Mutta jos haluaa lähitulevaisuudessa tosi hyvää **Brunelloa**, kannattaa varautua hankkimaan vuosikertaa 1995, jolle on ennustettu viittä tähteä. Se tulee myyntiin kolmen vuoden kuluttua.

Niitä varten, jotka matkailevat itse Italiassa, liitän mukaan pari osoitetta vierasmajan vuokraajista: La Verbena/ 2 appartamento, p. 0577-848432; Il Cocco/2 app., p. 0577-285086; Il Pietroso/ 1 app., p. 0577-848473.

Verbenan isäntä ja emäntä tarjosivat oman tilan Brunelloa kotoisessa cantinassaan.

Viinikamari

*

Unto Paananen

BIANCO

Le Rime Pinot Grigio (51.20 mk) on helmikuun tulokas (n:o 8415) ja jo kolmas Pinot grigio -rypäleestä valmistettu italialainen valkoviini Alkon listoilla - muut ovat Pinot Grigio del Veneto ja Trentino Pinot Grigio. Rypäle on vähiten tunnettu Pinot-perheen jäsenistä, mutta on juuri nyt hyvin muodikas. Siitä saadaan yleensä aromikkaita viinejä, joiden happopitoisuus on alhainen. Tulokasta voi luonnehtia runsasmakuiseksi ja pirteän hapokkaaksi viiniksi, jossa on miellyttävän kirpeä jälkimaku - suosikini näistä kolmesta Pinot Grigiosta! Se on samalla näyte modernista toscanalaisesta osaamisesta. Tuottaja on Villa Banfi, parikymmentä vuotta sitten amerikan-

italialaisen Marianin perheen omistukseen siirtynyt suuri viinitila Montalcinossa, joka tuottaa pääasiassa punaista Brunelloa, mutta kehittelee ohessa muitakin lajikkeita.

ROSSO

Bonera (55 mk) on myös helmikuun uutuuks (n:o 6035) ja kotoisin Sisiliasta, jonka viinien valikoima on syystäkin karttunut viime aikoina. Tämä punaviini on jälleen hyvä osoitus saaren ennakkolullottomasta kehittämistyöstä: kotoisten ja muualta tuotujen rypäleiden yhdistelystä. Koostumus on 25 % saaren omaa Nero d'Avolaa, 25 % mantereella yleistä Sangiovesea ja 50 % ranskalaisperäistä Ca-

bernet sauvignonia. Yhdistelmä vaikuttaa onnelliselta. Tuoksussa on Cabernet'n mustaherukkaa ja maussa Sangiovesen voimaa sekä pienen barrique-tynnörin vaniljaa. Viini on vuosikertaa 1993, siis jo kehittynyttä, väriltään hivenen rusahavaa. Kun toisaalta on myös tiettyä kirpeyttä ja tanniineja, voi viiniä vielä kypsyttääkin monta vuotta - tuottajan mukaan jopa kymmenen. Tuottaja Cantine Settesoli toimii Menfin alueella lähellä Selinuntea, jossa on kreikkalaisajan arkeologisia nähtävyyksiä. Todella hyvä bisteccan saattelija, jossa on rehevyyttä ja voimaa.

SPUMANTE

Grandi Auguri (47.10 mk) on jo nimensä nojalla erinomainen onnitteleviini, joka pujautti markkinoille viime vuoden lopulla melkein huomaamatta (n:o 8934). Se muistuttaa Asti Ganciaa, mutta ei ole niin makea, sillä sokeria on 20 g vähemmän (65 g/l). Myös rypälekoostumuksessa on hiukan eroa: Moscatoon on yhdistetty Pinot'a. Sopiva hapokkuus luokittelee makeahkoon viiniin tiettyä ryhdikkyyttä. Tämä Martinin tuottama kuohuviini on lisäksi nykyajan mukaisesti kevyttä (9,5 %) sekä edulliseksi hinnoiteltu.

Venezia, fermato dai carabinieri mentre vogava maldestramente *Finlandese tenta di rubare gondola*

VENEZIA — L'arte dei gondolieri è davvero difficile da simulare. Se ne è accorto un turista finlandese che ha avuto l'idea di rubare una gondola allo stazzo Danieli, in Riva degli Schiavoni, vicino a piazza San Marco.

In piena notte, il finlandese trentatreenne, a quanto risulta ubriaco, ha sciolto le cime e ha tentato di allontanarsi in direzione del Lido. Si è dato tanto da fare da riuscire a guadagnare il largo, allontanandosi dalla riva per un centinaio di metri. Ad accorgersi delle manovre, i carabinieri del Nucleo natanti ai loro occhi allenati è parsa alquanto strana la posizione del corpo del «gondoliere», talmente errata

che l'uomo sembrava lì lì per cadere in acqua. Il remo, inoltre, non era nemmeno posato sulla foreola, ed era evidente che la gondola riusciva ad allontanarsi solo grazie alla corrente. I carabinieri si sono quindi avvicinati: il turista è stato riportato a

riva sul motoscafo di servizio e denunciato per tentato furto. Il fatto ha suscitato commenti ironici a Venezia, dove tutti sanno che, per riuscire nella difficile arte, si comincia a imparare a condurre una gondola già da bambini.

In vino veri taas? (Corriere della Sera, domenica 20 aprile 1997)